

ලුම්බිණියේ සිට කුසිනාරාවට:
සිද්ධත් කුමරුන්ගේ ගිහි ජීවිතය
(තෙවන කාණ්ඩය)

**ලුම්බිණියේ සිට කුසිනාරාවට:
සිද්ධත් කුමරුන්ගේ ගිහි ජීවිතය**

(තෙවන කාණ්ඩය)

ප්‍රකාශනය සහ හිමිකම් සටහන

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා පමණි.

මෙම සලකා බැලීම සහ ධර්ම දානය සම්පූර්ණයෙන්ම නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා පමණක් වෙන් කර ඇත. මෙහි අන්තර්ගතය වාණිජමය අරමුණු සඳහා භාවිත කිරීම සපුරා තහනම් වේ. මෙම ග්‍රන්ථයේ අන්තර්ගතය සඳහා කිසිදු ප්‍රකාශන හිමිකමක (Copyright) සීමාවක් නොමැත. ලෝකවාසී සැමගේ ප්‍රඥාව සහ දහම් අවබෝධය පිණිස, වාණිජමය නොවන අරමුණු සඳහා මෙම කරුණු නැවත මුද්‍රණය කිරීමට, උපුටා ගැනීමට, සේයා පිටපත් කිරීමට හෝ ඕනෑම මාධ්‍යයකින් ප්‍රතිනිෂ්පාදනය කර බෙදා හැරීමට පූර්ණ අවසර ඇත.

ග්‍රන්ථ විස්තරය

- **කෘතියේ නම:** ලුම්බිණියේ සිට කුසිනාරාවට - ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ අසිරිමත් ධම්ම වාරිකාව: තෙවන කාණ්ඩය: “සිද්ධහත් කුමරුන්ගේ ගීගී ජීවිතය”.
- **සංස්කරණය:** උපාසිකා සුධම්මා
- **ප්‍රකාශන කාලය:** 2026 ඇසල (ජූලි) මස
- **ප්‍රකාශන ස්ථානය:** බත්ඛනුන්, නිව් සවුත් චේල්ස්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- **විද්‍යුත් ලිපිනය:** sudaine@gmail.com (නිවැරදි කිරීම් හෝ නිරීක්ෂණ සඳහා)
- **මුල් පිටුවේ පිංතූරය:** සසර දූක නිමා කරගැනීමේ මග සොයනු පිණිස, පිරිපුන් යොවුන් වියේදී රජ සැප හැරදමා තවුස් වෙස් ගත් අපගේ ගෞතම බුදුන් වහන්සේගේ ජීවිතය ඇරඹුණේ පුරාණ දඹදිව, ශාක්‍ය ජනපදයේ, කපිලවස්තු පුරයේ රජ මාළිගයේදීය. එතුමන් වසර 29ක් හැදී වැඩුණේද එම රාජ භවනේමය. රජ සැප මැද ජීවත් වුවද, සිද්ධහත් කුමරුට කලින් කලට ජීවිතයේ අනියත බව සහ දුක් සහගත බව වැටහුණු බව සූත්‍ර දේශනාවල සඳහන් වේ. මෙම රූපයෙන් දැක්වෙන්නේ, එවැනි මොහොතක කුමරු මාළිගාවේ සීමැදුරු කවුළුවෙන් පිටත ලෝකය දෙස නෙත් යොමා සිටින අයුරුයි.

“සියලු දාන අතුරින් දහම් දානය උතුම්වේ,
දහම් රසය සියලු රසයන්ට වඩා අග්‍රවේ,
දහමෙන් ලබන සතුට උතුම්ම සතුට වේ.”

(ධම්මපදය: ගාථාව 354)

පිළිගැන්වීම

අපගේ ගෞරවම බුදුන් වහන්සේ මහා කරුණාවෙන් වදාළ උතුම් දහම අනුගමනය කරණ අප, ඒ උතුම් මග ගමන් කරමින් නිරතුරුවම ලබන අපමණ සුවයට කෘතඥතාව පළ කිරීම පිණිස මෙම ප්‍රකාශනය සකස් කරන ලදී. මේ ප්‍රයත්නය අපගේ දෝතින් මහා සාගරයේ ජලය කුඩා බඳුනකට එකතු කිරීමට දරන වෑයමක් බඳුය. මේ අවස්ථාවේ දී අපට සිහිපත්වන්නේ විදාගම මෛත්‍රිය මහා තෙරුන් වහන්සේ බැතියෙන් සකස් කළ, ‘බුදුගුණාලංකාරය’ කෘතියේ මුලින්ම දක්වා ඇති මේ කවි පෙළයි:

“පරසතු මලින් පුද- ලද මුණිසඳුට දිය නද,
වනපස මලින් පුද - කළැයි පවසනු කවර වරදද?”

ඒ නිහතමානී වදන් සිහිපත් කරමින්, බුදුගුණ නමැති මහා සාගරයේ දිය බිත්දුවක් වැනි අපගේ මේ සැකසීම, වනයේ පිපුණ අභිංසක වන මලක් ලෙසින් අමා මැණියන්වූ අපගේ බුදුන් වහන්සේගේ රන්වන් දෙපාමුල පුජා කරමි, පුජාම වේවා!

“සෙත්සිරි දෙනමහ ගුණ මුහුදානන්,
සත්හට වන බව දුකට වෙදානන්
තිත් ගනඳුර දුරුලන මුණිදානන්,
සිත් සතොසින් නමදිම් මුණිදානන්”

(ලෝවැඩ සහරාව: පුජා විදාගම මෛත්‍රිය හිමි)

උපාසිකා සුධම්මා

2026 ඇසල (ජූලි) මස,

බන්ඩනුන්, නිව් සවුත් වෙල්ස්, ඕස්ට්‍රේලියාව.

කෘතඥතාව සහ උපහාරය

ශාන්ති වන ආරාමයේ අති පූජනීය භික්ෂුණි සංඝයා වහන්සේලාගේ ශාස්ත්‍රීය මග පෙන්වීම සහ දයාවන්ත සහයෝගය වෙනුවෙන් අපි අපගේ ගෞරවනීය කෘතඥතාවය පුද කරමු. අපගේ ධර්ම මිතුරු කැළට: මෙම ගමනේදී ඔබගේ ස්ථිර දිරිගැන්වීම සහ කළාණ මිත්‍රත්වයට ස්තූතියි.

තාක්ෂණික සහ තොරතුරු සහාය: මෘදුකාංග, පරිවර්තන මෙවලම් සහ පර්යේෂණ දත්ත සැපයූ Microsoft, Google, DeepL, ChatGPT සහ විද්‍යුත් විද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ දායකත්වයන්ට අපි ණයගැතිවෙමු. එසේම මෙම ව්‍යාපෘතිය පොහොසත් කළ තොරතුරු සහ නිදර්ශන සඳහා අන්තර්ජාලය ඔස්සේ නොමිලේ ප්‍රවේශය ලබා දුන් බොහෝ මාර්ගගත වේදිකා සහ විවිධ ඩිජිටල් ලේඛනාගාරවලට, වෙබ් අඩවියන්ට, විකිපීඩියා, සහ බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ප්‍රකාශනයන්ට අපි බෙහෙවින් කෘතඥ වෙමු.

මෙම කෘතිය සඳහා මූලික මූලාශ්‍ර ලෙස අප විසින් භාවිත කරන ලද, භික්ෂු බෝධි, භික්ෂු බ්‍රහ්මාලී සහ භික්ෂු සුජාතෝ යන පූජනීය සංඝයා වහන්සේලා සහ කැපවූ බෞද්ධ විද්වතෙක් වූ මොරිස් වෝල්ෂ් (Maurice Walshe) මහතා විසින් සිදු කරන ලද විශිෂ්ට ත්‍රිපිටක ඉංග්‍රීසි පරිවර්තන, අපි ඉමහත් ගෞරවයෙන් හා කෘතඥතාපූර්වකව අගය කරමු.

හැඳින්වීම

“ලුම්බිණියේ සිට කුසිනාරාවට - ගෞතම බුදුන් වහන්සේගේ අසිරිමත් ධම්ම වාරිකාව” යන මාතෘකාව යටතේ සකස් කළ අපගේ මෙම සංස්කරණයේ මූලික අරමුණ වන්නේ, ලුම්බිණි සල් උයනේදී රජ කුමරෙකු ලෙසින් උපත ලබා, කුසිනාරා නුවර සල් රුක් සෙවණේදී මහා පරිනිර්වාණයට පත් වූ අපගේ ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වසර හතළිස් පහක් පුරා විභිදුණු අසමසම ජීවන පුවතත්, මහා කරුණාවෙන් සිදු කළ දහම් වාරිකාවත් ලෝකවාසී පාඨකයන් වෙත පිදීමයි. ත්‍රිපිටක මූලාශ්‍ර සහ බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය පාදක කරගනිමින්, අවශ්‍ය ස්ථානයන්හිදී ඉතිහාසමය හා පුරාවිද්‍යාත්මක තොරතුරුද පෙරදැරි කරගනිමින්, උන්වහන්සේගේ අසාමාන්‍ය මෙහෙවර සහ ජීවිතයේ ප්‍රධාන සිදුවීම් වර්තමාන ලෝකය හා යා කරමින් සරලව ඉදිරිපත් කිරීමට මෙහිදී උත්සාහ කර ඇත.

මෙම ග්‍රන්ථ මාලාව කාණ්ඩ කිහිපයකින් පළ කිරීමට නියමිතය. ඒ සෑම කොටසකින්ම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ජීවිතයේ සුවිශේෂී අවස්ථාවන් විස්තර කෙරේ. එනම්, ශාක්‍ය ජනපදයේ ලුම්බිණි ගම්මානයේ සිදුහත් කුමරු ලෙස උපත ලැබීම, රාජකීය සැප සම්පත් අත්හැර සත්‍යය සොයා කපිලවස්තු නුවරින් නික්ම යාම, උරුවෙල් දනව්වේදී දුෂ්කර ක්‍රියා කිරීම, මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ඔස්සේ සම්මා සම්බෝධිය සාක්ෂාත් කරගැනීම සහ එතැන් පටන් කුසිනාරාවේ මල්ල රජුන්ගේ උපවත්තන සල් උයනේදී සිදුවූ මහා පරිනිබ්බානය දක්වා වසර හතළිස් පහක් පුරා ලෝක සත්ත්වයාගේ හිතසුව පිණිස ගම් නියම්ගම් සැරිසරමින් සිදු කළ උත්තම දහම් මෙහෙවර එහි සැකෙවින් ඇතුළත් වේ.

එදා අතීතයේ දඹදිව, දූවිලි පිරි මාවත් ඔස්සේ උතුම් සිරිපා තබමින් බුදුරජාණන් වහන්සේ රජවරුන්, ප්‍රභූන්, සමාජයෙන් කොන් වූවන්, දාර්ශනිකයන් මෙන්ම සාමාන්‍ය ගොවීන් හමු වූ අයුරුත්; "දුක කෙළවර කිරීම සැමටම සාධාරණ වූවකි" යන සරල වුවත් ගැඹුරු පණිවිඩය තුළින් උන්වහන්සේ ඔවුන්ගේ ජීවිත සුවපත් කළ අයුරුත් මේ කෘතියේ පිටු පෙරළීමේදී ඔබට දැකගත හැකි වනු ඇත. මෙම පිටු අතරින් ඔබ දකින්නේ ඓතිහාසික අසිරිමත් ජීවිතයක පූජනීය සන්ධිස්ථානයන්ය; දශක හතරකට අධික කාලයක් පුරා වෙහෙස නොබලා බෙදා දුන් ප්‍රඥාව, ඉවසීම, තර්කානුකූල බව සහ මහා මෙන් සිත පිළිබඳ සදාකාලික ආදර්ශයන්ය.

මෙය හුදෙක් බුදුන් වහන්සේගේ චරිතාපදානයක් පමණක් නොවේ— අර්ථවත් සහ සාමකාමී ජීවිතයක් අපේක්ෂා කරන ඕනෑම අයෙකුට මහ පෙන්වන අගනා ආධ්‍යාත්මික උපදේශකයෙකි. අවිද්‍යා අඳුරෙන් මිදී විද්‍යා ආලෝකය මහා චිරයයෙන් හා ප්‍රඥාවෙන් උදා කරගත් උන්වහන්සේගේ අසිරිමත් පිබිදීම, අසීමිත මිනිස් ශක්තිය පෙන්වන බලවත් සාක්ෂියකි. බුදුරජාණන් වහන්සේ යනු ඉතිහාසයේ පහළ වූ අසිරිමත් ආලෝකයයි. උන්වහන්සේ පෙන්වා දුන් ඒ උතුම් මාවත ඔස්සේ අදටත් අපට ගමන් කළ හැකි බව මෙම කෘතිය සිහිපත් කරයි.

මෙම ග්‍රන්ථ මාලාවේ තෙවන කාණ්ඩය වන “ලුම්බිණියේ සිට කුසිනාරාවට: “සිදුහත් කුමරුන්ගේ ගිහි ජීවිතය” මෙසේ ඔබ වෙත ඉමහත් සැදැහැ සිතින් පිළිගන්වමු. මේ සංස්කරණයේ 1 නි සහ 2 නි කාණ්ඩ පිළිවෙලින් “උත්තම බුදු උපත” සහ “බුදු උපත සිදුවූ පූජනීය භූමිය” ලෙසින් ප්‍රකාශ කර ඇත.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අසිරිමත් බව දැක්වෙන මෙම කෘතිය කියවා ඔබගේ හදවත සැදැහැයෙන් ඔකඳ වේ නම්, එය අපගේ පරම ලාභයයි!

ගෝතම මුනිදු අපගේ- ඉසිපතන වන ගොමුවේ,
 උතුම් දහම්සක කරකවා - දෙවිමිනිසුන් හමුවේ,
 සතළිස් පස් වසරක්- අමා දහම බෙදමින්,
 දුකින් වෙළුන ලෝකයාට- සහනය ගෙනදෙමින්,
 දුට්ඨි පිරුන මං මාවත්හි- සැරිසැරුවා මහා කරුණාවෙන්.

මැදි යොවුන් වියේ සිට- මහළුව දුබලවූ කය දරමින්,
 දිරාගිය කරත්තය- රැහැන් පටියෙන් සවිමත් කරණ ලෙසින්,
 අවි වැසි නොතකා ගින කඳු ඔස්සේ - වෙලි දැවී ගිය බිම් හරහා,
 අවිදු අඳුරෙන් වැසුන මිත්සුන්හට- දහම් ආලෝකය විහිදුවා,
 කුසිනාරාවේ සල් උයන වෙත -
 අවසන් පියවර තැබුවා අපමණ දයාවෙන්.

ශ්‍රී සද්ධර්ම ආලෝකය සදාකල් බැබළේවා!
 ඔබ සැමට අමා මහ නිවන් සුවය අත්වේවා

පටුන

.....	iii
තෙවන කාණ්ඩය: සිදුහත් කුමරුන්ගේ ගිහි ජීවිතය	2
1: බුදුරාජාණන් වහන්සේගේ ගිහි නාමය	2
2: සිදුහත් කුමරුගේ මවුපියන්	4
3: ළදරු අවධියේදීම මවුකුමිය අභාවයට පත්වීම	6
4: බෝසතුන්ගේ සුළුමව- ප්‍රජාපති ගෝතම් දේවිය.....	6
5: සිදුහත් කුමරුගේ සහෝදරිය හා සහෝදරයා	8
6: සෙසු ශාක්‍ය ඥාති පරපුර	9
.....	12
7: සිදුහත් කුමරුගේ බාලවියේ සිදුවූ අසිරිමත් සිදුවීම්	12
7.1- අසිත තවුසාගේ පෙරනිමිති.....	13
7.2: වජ්‍රමහල් උත්සව දිනයේදී කුමරු ප්‍රථම ධ්‍යානය ස්පර්ශ කිරීම	13
7.3 -සිදුහත් කුමරුගේ අපරිමිත දයාව සහ ප්‍රඥාවන්තබව	14
8: යොවුන්විය සහ රාජකීය අධ්‍යාපනය	16
9: සිදුහත් කුමරුගේ රාජකීය විවාහ මංගල්‍යය	17
10: සිදුහත් කුමරුගේ සුබෝපගෝගී ගිහි ජීවිතය	19
11: බුදුන් වහන්සේ හා ශාක්‍ය වංශිකයන් අතර පැවති සබඳතාව	20
12: කපිලවස්තු මහා නගරය	24
තෙවන කාණ්ඩය : අවසාන සටහන්	29

තෙවන කාණ්ඩය: සිද්ධත් කුමරුන්ගේ ගිහි ජීවිතය

මේ සංස්කරණයේ පළමු කාණ්ඩය කැප කළේ අපගේ ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේ, සිද්ධාර්ථ කුමාරයාණන් ලෙසින් මනරම් ලුම්බිණි උයනේදී ජන්ම ලාභය ලැබූ ආකාරය විස්තර කිරීමටය. දෙවන කාණ්ඩයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ උපත ලැබූ පූජනීය භූමිය ශාක්‍ය ජනපදයට අයත් ලුම්බිණියම බව තහවුරු කිරීම පිණිස ත්‍රිපිටකය, ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායන් සහ පුරාවිද්‍යාත්මක සාක්ෂි ආශ්‍රිතව ගැඹුරු විශ්ලේෂණයක් ද සිදු කරන ලදී.

මෙහිදී, බුදුරජාණන් වහන්සේ සිද්ධත් කුමරු ලෙස කපිලවස්තු රාජ මාලිගය තුළ හැදී වැඩුණු ආකාරය, අසිරිමත් රාජකීය සැප සම්පත් මධ්‍යයේ යොවුන් විය ගත කළ අන්දම සහ සියලු ලෞකික සැප සම්පත් අතහැර උත්තරීතර අනිනිෂ්ක්‍රමණය (ගිහිගෙයින් නික්මීම) සිදු කිරීම දක්වා වූ වැදගත් ඓතිහාසික සිද්ධීම්, ත්‍රිපිටකය, බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය, ඉතිහාස හා පුරාවිද්‍යාත්මක කරුණු පදනම් කරගෙන ඉදිරිපත් කර ඇත.

1: බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගිහි නාමය

ත්‍රිපිටක මූලාශ්‍රයන්හි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගිහි නාමය සෘජුවම සඳහන් නොවූවත්, සමස්ත බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයන් තුළම උන්වහන්සේව හඳුන්වනු ලබන්නේ ‘සිද්ධාර්ථ ගෞතම’ (සිද්ධත් කුමරු) යන නාමයෙනි. මෙහි එන “ගෝතම” (පාලි) හෝ “ගෞතම” (සංස්කෘත) යනු උන්වහන්සේගේ වංශවත් ගෝත්‍ර නාමයයි. “සිද්ධාර්ථ” යනු පුරාණ දඹදිව පැවති සාම්ප්‍රදායික වාරිත්‍ර වාරිත්‍රයන්ට අනුකූලව පවත්වන ලද ‘නම් තැබීමේ මංගල්‍යයේදී’ කුමරුට ලබා දුන් පෞද්ගලික නාමය වේ.¹

“සිද්ධාර්ථ” යන නාමයේ ශබ්දකෝෂ අර්ථය වන්නේ “තම අභිමත අරමුණු මනාව සාක්ෂාත් කරගන්නා තැනැත්තා” (One who accomplishes his purpose) යන්නයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උදාර ජීවිත කථා පුවත දෙස බලන විට, උපත, ජරාව, ව්‍යාධිය සහ මරණය යන අනවරත සසර දුක් චක්‍රයෙන් ලෝක සත්වයා මුදවාලීමේ අතිශ්‍රේෂ්ඨ අරමුණ වූ ‘සම්බෝධිය’ (සත්‍ය අබෝධය) උන්වහන්සේ විසින්ම සාක්ෂාත්

කරගනු ලැබූ බැවින්, “සිද්ධාර්ථ” යන නාමය උන්වහන්සේගේ චරිතයට වචනාර්ථයෙන්ම මනාව ගැළපෙන බව පැහැදිලි වේ.

ත්‍රිපිටක අටුවාවල (විශේෂයෙන් ජාතක අටුවාව වැනි ග්‍රන්ථයන්හි) බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගිහි ජීවිතය විස්තර කෙරෙන අවස්ථාවන්හිදී ‘සිද්ධාර්ථ’ හෝ ‘සිද්ධහත්’ යන නාමයන් බහුලව භාවිත කර ඇත. එසේම, ක්‍රි.ව. 3 වන සියවසට අයත් ‘ලලිතවිස්තරය’ සහ ක්‍රි.ව. 4 වන සියවසට අයත් ‘මහාවස්තු’ වැනි ප්‍රකට මහායාන/සර්වාස්තිවාද ග්‍රන්ථයන්හි ද බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගිහි අවධිය විස්තර කිරීම සඳහා “සිද්ධාර්ථ” යන නාමය යොදාගෙන තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ මහා වංශකතාව වන ‘මහාවංශය’ තුළ ද මෙම නාමය භාවිත කර ඇත.

එසේ වුවද, ත්‍රිපිටක පාලිය පුරාවටම බුදුරජාණන් වහන්සේව බාහිර සමාජය විසින් හඳුන්වා ඇත්තේ “බුද්ධ ගෝතම” හෝ “සමණ ගෝතම” (ගෝතම ශ්‍රමණයාණන්වහන්ස) යන නාමයෙනි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ද ස්වකීය අනන්‍යතාව ප්‍රකාශ කිරීමේදී “ගෝතම” යන වංශ නාමය භාවිත කළ බව පෙනේ.

බුද්දක නිකායේ බුද්ධවංශ පාලියෙහි ඒ බව මෙසේ සඳහන් වේ:²

“මේ දිනවල ශාක්‍ය කුලයෙන් උත්පත්තිය ලැබූ, ශාක්‍ය වංශය වර්ධනය කළා වූ, ගෝතම නම් වූ සම්මා සම්බුදුවරයා මම වෙමි...”.

(අහමේතරහි සම්බුද්ධො ගෝතමෝ සක්‍යවඨ්ඨනො...).

බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ වෙනත් බාහිර ආගමික පිරිස් ද බොහෝ අවස්ථාවල උන්වහන්සේව ඇමතුවේ “සමණ ගෝතම” යන නාමයෙනි. උදාහරණයක් ලෙස, මජ්ඣිම නිකායේ චූළසච්චක සූත්‍රයෙහි නිගණ්ඨනාථපුත්‍රගේ ශිෂ්‍යයකු වූ සච්චක විසින් බුදුරජාණන් වහන්සේව “සමණො ගෝතමො” ලෙස හඳුන්වයි. එසේම, වත්ථුපම සූත්‍රයෙහි සුන්දරික භාරද්වාප බ්‍රාහ්මණයා උන්වහන්සේට ආමන්ත්‍රණය කරන්නේ “හවත් ගෝතම” යනුවෙනි.

මෙම සියලු මූලාශ්‍රගත කරුණු අනුව, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගෝත්‍ර නාමය “ගෝතම” බව පැහැදිලි වන අතර, ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායයන්ට ගරු

කරමින් උන්වහන්සේගේ ගිහි ජීවිතය හැඳින්වීම සඳහා ‘සිද්ධාර්ථ’ හෝ ‘සිද්ධහත්’ යන නාමයන් භාවිත කිරීමට මෙහිදී අපි තීරණය කරමු.

ශ්‍රී ලාංකීය බෞද්ධ ජනතාව අතර ‘සිද්ධහත්’ යන සිංහල භාෂා උභරුව වඩාත් හුරුපුරුදු බැවින් ද, ශාස්ත්‍රීය ලේඛනයන්හි ‘සිද්ධාර්ථ’ යන සංස්කෘත නාමය බහුලව යොදාගන්නා බැවින් ද, මෙම ග්‍රන්ථය පුරා එම නාම ද්විත්වයම අවස්ථානුකූලව භාවිත කර ඇත.

(ත්‍රිපිටකය පුරාවටම බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් උන්වහන්සේ හඳුන්වා ඇත්තේ ‘හගවා’ (භාග්‍යවතුන්වහන්ස), ‘සුගතෝ’ (සුගතයන්වහන්ස), ‘මහා ශ්‍රමණෝ’ (මහා ශ්‍රමණයන් වහන්ස) ආදී ගරු පදවලින්ය.)

2: සිද්ධහත් කුමරුගේ මවුපියන්

සිද්ධහත් කුමරුගේ උතුම් මවුපියන් වූයේ කපිලවස්තු පුරවරයේ ශාක්‍ය වංශයට අයත්, ගෝතම පෙළපතේ සුද්ධෝදන මහරජතුමා සහ කෝලිය වංශික මහාමායා දේවියයි. ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායයන් පෙන්වා දෙන්නේ මෙම රාජකීය යුවළ එකිනෙකා කෙරෙහි අතිශය ගෞරවනීය මෙන්ම දයාත්විත සෙනෙහසකින් යුතුව දිවි ගෙවූ බවයි. සුද්ධෝදන රජතුමා ධාර්මික හා සාධාරණ පාලකයකු වූ බැවින් ධර්ම ග්‍රන්ථයන්හි ඔහුව “නීතිය හා යුක්තිය රකින රජෙකු” ලෙස වර්ණනා කර ඇත. ඔහු ස්වකීය රාජ සභාවේ මෙන්ම සමස්ත වැසියන්ගේ ද ඉහළම බහුමානයට පාත්‍ර වූ පාලකයෙකි. අතිශය රූපශ්‍රීයෙන් අග්‍ර වූ මහාමායා බිසව, උදාර ගුණදහමෙන් පිරි, සිල්වත් මෙන්ම කරුණාවන්ත උතුම් කුලකාන්තාවක් වූවාය.³

දීඝනිකාය: මහාඅපදාන සූත්‍රයය අනුව: ⁴

“මේ හදු කල්පයෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වූ සේක. උන්වහන්සේ ගෝතම පෙළපතෙහි, ක්ෂත්‍රිය වංශයෙහි උත්පත්තිය ලැබූ සේක. පිය රජතුමා සුද්ධෝදනය, මෑණියන් මායා දේවිය වූවාය. රාජධානිය කපිලවස්තුවයි...”

එසේම බුද්ධවංශ පාලියෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: ⁵

“...මගේ පියාණන් සුද්ධෝදන රජය, මා මෙලොවට බිහිකළ
මෑණියන් මායා දේවිය ය.”

සුද්ධෝදන රජතුමා සහ මහාමායා දේවිය:
බුදුන්වහන්සේගේ උතුම් දෙමාපියන්වේ.

සිද්ධහත් කුමරු සමඟ කපිලවස්තු පුරවරයේ බාල කාලය එකට ගත කළ,
පසුකාලීනව මහා රහතන් වහන්සේ නමක වූ කාළ්ඨාසී තෙරුන් ද මෙසේ
ප්‍රකාශ කර ඇත:

“මහා සෘෂිවරයාණන්ගේ (බුදුරජාණන් වහන්සේගේ) පියාණන්
සුද්ධෝදන නම් වේ. යම් දේවියක් බෝසතාණන් වහන්සේව කුස

දරා සිටීමෙන් පසු මතු දෙවිලොව (තුසිත) උපන්නේද, ඒ මායා දේවිය බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මැණියන් වන්නීය.”⁶

3: ළදරු අවධියේදීම මවුතුමිය අභාවයට පත්වීම

ඓතිහාසික බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය මෙන්ම ත්‍රිපිටක ධර්ම කරුණු ද සනාථ කරන්නේ සිදුහත් කුමරු උපත ලබා සත්වන දිනයේදී මහාමායා දේවිය කචරිය කළ (අභාවයට පත් වූ) බවයි. මෙම සුවිශේෂී සිදුවීම පිළිබඳව ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ විමසා සිටි අවස්ථාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ආනන්දය, එය එසේමය. බෝධිසත්ව මව්වරුන් අල්පායුෂ්ක වෙති. බෝසතුන් උපන් සත්වන දිනයෙහි මැණියන් කචරිය කොට තුසිත දිව්‍යලෝකයෙහි උත්පත්තිය ලබන්නීය.”⁷

ළදරු කලදීම සිදු වූ මැණියන්ගේ මෙම විශෝව, සසරේ පවත්නා අස්ථිරභාවය (අනිත්‍යතාව) සහ ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකක් යන ධර්මතාව මතු බුදුවන බෝසතාණන් වහන්සේගේ ගැඹුරු චින්තන අවබෝධයට මූලික පදනම වන්නට ඇත. සසර දුක පිළිබඳ ඉතා සියුම් එහෙත් ප්‍රබල අත්දැකීමක් බාල විශේෂී කුමරුගේ සිතට කා වැදුණු බව මෙයින් පැහැදිලි වේ.

4: බෝසතුන්ගේ සුළුමව- ප්‍රජාපති ගෝතමී දේවිය

මහාමායා දේවියගේ අභාවයෙන් පසු, සිදුහත් කුමරු කෙරෙහි අපරිමිත මාතෘ සෙනෙහසක් හා දයානුකම්පාවක් දක්වමින්, මහාමායා දේවියගේ බාල සහෝදරිය මෙන්ම සුද්ධෝදන රජුගේ දෙවන මෙහෙසිය වූ ප්‍රජාපති දේවිය කුමරුගේ සුළුමව ලෙස ඉදිරියට පැමිණියාය. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සුළුමව සහ කිරිමව වීමේ භාග්‍යය ලැබීම පිළිබඳව ප්‍රජාපති ගෝතමිය තුළ පැවති ආදරණීය මෙන්ම හක්නීමත් හැනීම ථේරී අපදානයේ එන මෙම ප්‍රකාශයෙන් මනාව පැහැදිලි වේ:

“සුගතයන් වහන්ස, මම ඔබ වහන්සේගේ කිරි මව වෙමි. එහෙත් සදහම් අමෘතය මා හට පෙවූ ඔබ වහන්සේ මගේ (ලොවුතුරා) පියාණන් වහන්සේය. ලොව ‘රජමාතාව’ හෝ ‘අග්‍රබිසව’ යන පදවි නාමයන් අතිශය අනර්ඝ විය හැකිය.

එහෙත්, ‘බුද්ධමාතා’ (බුදුන්ගේ මව) යන පදවිය ඒ සියලු ලෞකික පදවි අභිබවා බැබළෙන්නේය.”⁸

ප්‍රජාපති දේවිය ළදරු කුමරු සෙනෙහසින් රැක බලාගන්නාය

එසේම, ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ විසින් කරන ලද මෙම ප්‍රකාශය ද ප්‍රජාපති බිසව සිදුහත් කුමරුට දැක්වූ අව්‍යාජ මාතෘ සෙනෙහස මනාව තහවුරු කරයි:

“...ස්වාමීනි, මහා ප්‍රජාපති ගෝතමීය ඔබ වහන්සේගේ සුළුමැණියන් වූවාය. ඇය භාග්‍යවතුන් වහන්සේට බොහෝ උපකාර කළාය. ළදරු අවධියෙහි අත්පා වඩා පෝෂණය කළාය. මැණියන් අභාවයට පත් වූ කල්හි ස්වකීය ලේ කිරිකර පොවා ඔබ වහන්සේව ඇති දැඩි කළාය...”⁹

බුදුරජාණන් වහන්සේ ද මහා ප්‍රජාපතී ගෝතමීය තම මව ලෙස සලකා එතුමියට ඉහළම ගෞරවය පුද කළ සේක. මහා ප්‍රජාපතී තෙරණිය පිරිනිවන් පෑ පසු ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ එතුමියගේ ශාරීරික ධාතුන් වහන්සේලා පාත්‍රයක බහා බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පූජා කළහ. එම අවස්ථාවේදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හික්ෂු සංඝයා අමතා මෙසේ වදාළහ:

“මහත් වූ වෘක්ෂයක මහා ශාඛාවක් යම් සේ අනිත්‍ය ධර්මතාවට යටත්ව බිඳී යන්නේද, එලෙසම හික්ෂුණි සංඝයාගේ මහා වෘක්ෂය බඳු වූ ගෝතමීය පිරිනිවී ගියාය. මහා ආශ්චර්යයකි! ධාතුන් වහන්සේලා පමණක් ඉතිරි කොට මව පිරිනිවී ගිය කල්හි, මට දුකක් හෝ ශෝකයක් හට නොගන්නේය.” ¹⁰

ප්‍රජාපතී බිසව පසුකාලීනව බුද්ධ ශාසන ඉතිහාසයේ සුවිශේෂී චරිතයක් වෙමින් ‘මහා ප්‍රජාපතී තෙරණිය’ ලෙසින් සම්බුද්ධ ශාසනයේ හික්ෂුණි සංඝ සමාජයේ ප්‍රථම හික්ෂුණිය බවට පත් වූවාය. ¹¹ අසිරිමත් බුද්ධ භක්තිය, චිරියය සහ අනුකම්පාව යන උදාර ගුණයන් මුර්තිමත් කළ එතුමියව, අද දිනද සමස්ත ලෝකවාසී බෞද්ධ ජනතාව අතිශය ගෞරවයෙන් යුතුව සමරනු ලබති.

5: සිදුහත් කුමරුගේ සහෝදරිය හා සහෝදරයා

නන්දා කුමරිය සහ නන්ද කුමරා යනු සුද්ධෝදන මහරජතුමාට සහ මහා ප්‍රජාපතී ගෝතමීයට දාව උපන් රාජකීය දරුවෝ වූහ. බෞද්ධ ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායයන් පෙන්වා දෙන්නේ මෙම දෙපළම සිදුහත් කුමාරයාණන්ට වඩා වයසින් බාල වූ බවයි. පසුකාලීනව මෙම සොහොයුරා සහ සොහොයුරිය යන දෙදෙනාම සම්බුද්ධ ශාසනයෙහි පැවිදිව, උත්තරීතර අරහත් ඵලය සාක්ෂාත් කරගැනීමේ මහත් භාග්‍යය ලද්දෝය. ¹²

නන්ද තෙරුන් වහන්සේ පිළිබඳව ත්‍රිපිටකයෙහි එන මෙම සූත්‍ර පාඨය, උත්වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සහෝදරයා බව මනාව සනාථ කරයි:

“...ඒ සමයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සහෝදර වූ, සුඵමැණියන්ගේ පුත් ආයුෂ්මත් නන්ද තෙමේ බොහෝ හික්ෂුන් වහන්සේලාට මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය...” ¹³

එසේම විනය පිටකයේ මහාවග්ග පාලියෙහි, රාහුල කුමරු පැවිදි කිරීම නිසා දැඩි ශෝකයට පත් වූ සුද්ධෝදන රජතුමා බුදුරජාණන් වහන්සේ හමු වී දාරක ප්‍රේමයේ (පුත්‍ර ස්තේහයේ) ස්වභාවය විස්තර කරන අවස්ථාවේදී, බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්ම නන්ද කුමරා ද තමන්ගේම පුත්‍රයන් බව පවසන සුවිශේෂී පාඨයක් ඇතුළත් වේ. ¹⁴

නන්ද රහතන් වහන්සේ ස්වකීය අපදාන පාලියෙහි මෙසේ වදාරති:

“පෙර ආත්ම භවයකදී, මම පදුමුත්තර බුදුරජාණන් වහන්සේට මහා දානමය පූජාවක් පැවැත්වූයෙමි. එම පින් මිහිමයේ ආනිසංස බලයෙන්, මතු දිනෙක මම ගෝතම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බාල සොහොයුරා වන බව උන්වහන්සේ එදා වදාළ සේක...” ¹⁵

එලෙසම නන්දා කුමරිය ද ස්වකීය මාතාව වූ ප්‍රජාපතී දේවිය සමඟ බුදු සසුනට ඇතුළත් වී, උතුම් භික්ෂුණියක ලෙස (නන්දා මහා තෙරණිය) අරහත්වය සාක්ෂාත් කරගත්තාය. නන්දා තෙරණිය තමන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේම සහෝදරියක බව ස්වකීය අපදාන දේශනාවේදී මෙසේ දක්වා ඇත:

“මෙම අවසාන භවයෙහි මම කිඹුල්වත් පුරවරයේ සුද්ධෝදන රජුගේ දියණිය වීමි. මගේ ජ්‍යෙෂ්ඨ සොහොයුරා (දෙටු බැයා) ලොවුතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේය. මගේ බාල සොහොයුරා (කණිටු බැයා) වන නන්ද කුමරු ද උතුම් රහතන් වහන්සේ නමකි.” ¹⁶

6: සෙසු ශාක්‍ය ඥාති පරපුර

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සමස්ත ඥාති පරපුර පිළිබඳව ත්‍රිපිටක මූලාශ්‍රයන්හි සෘජුව හා දීර්ඝව විස්තර කර නොමැති වුවද, සූත්‍ර දේශනාවලින් හෙළි වන පරිදි ආනන්ද, අනුරුද්ධ සහ තිස්ස යන ශාක්‍ය කුමාරවරු බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණ මහණදම් පුරා අරහත්වය ලඟා කරගත්හ. එමෙන්ම මහානාම ශාක්‍ය බුදුන් වහන්සේගේ ශාසනයේ ජ්‍යෙෂ්ඨතම සෝතාපන්න උපාසකවරයකු ලෙස කැපී පෙනේ. ¹⁷

සුද්ධෝදන රජතුමාගේ සහෝදරියක වූ අමීතා බිසවගේ දියණිය වූ යසෝධරා කුමරිය (පසුව හද්දකච්චානා තෙරණිය) සිදුහත් කුමරුගේ අග්‍රමහේෂිකාව වූවාය. ඇයගේ සහෝදරයා වූ දේවදත්ත කුමරු ද බුදු

සසුනේ පැවිදි වූ නමුදු, පසුකාලීනව ඔහු දැඩි ලෙස ලාභ සන්කාරවලට ගිජු වී, ස්වකීය ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය විනාශ කරගත් බව ත්‍රිපිටකයේ සඳහන් වේ. ¹⁸

සිද්ධහත් කුමරු හා නන්ද කුමරු කපිලවස්තු මාළිගාවේ සහෝදර ප්‍රේමයෙන් වාසය කිරීම

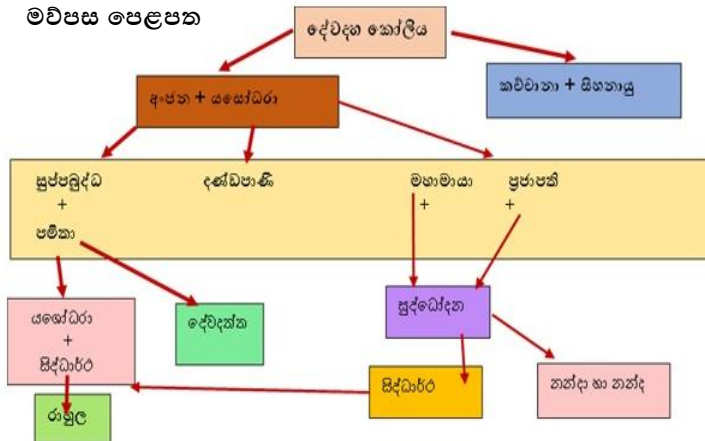

සිද්ධත් කුමරුගේ නැගණිය-සුන්දර නන්දා යයි ප්‍රකට
නන්දා කුමරිය

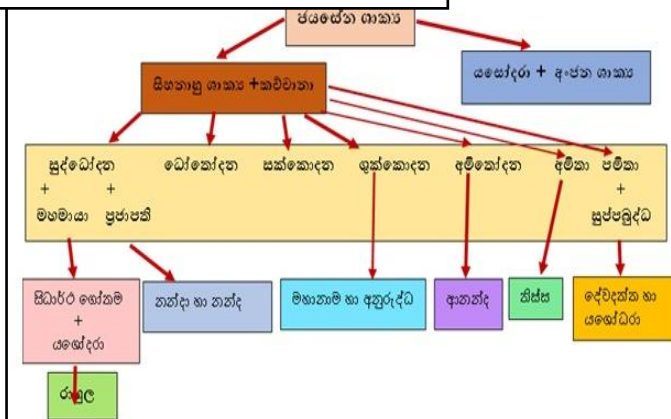
(ජායාරූප නිමිකම 19)

බෞද්ධ ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායයන්ට අනුව සිද්ධත් කුමරුගේ
දෙපාර්ශ්වයේම ඥාති සබඳතා මතු දක්වා ඇති සටහන් 1 සහ 2 මගින්
වඩාත් සරලව වටහාගත හැකිය: ²⁰

1. සිදුහත් කුමරුගේ මව්පස පෙළපත

2. සිදුහත් කුමරුගේ පියපස පෙළපත

7: සිදුහත් කුමරුගේ බාලවියේ සිදු වූ අසිරිමත් සිදුවීම්

සිදුහත් කුමාරයාණන්ගේ පසුකාලීන උදාර ජීවිතය කෙරෙහි සෘජුවම බලපෑම් කළ, බාල වියේදී සිදු වූ අසිරිමත් මෙන්ම අපූර්ව සිදුවීම් කිහිපයක්

පිටකය සහ බෞද්ධ ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායයන්ට අනුකූලව මෙහිදී විස්තර කිරීමට අපි අදහස් කරමු.

7.1- අසිත තවුසාගේ පෙරනිමිති

මහා බෝසතාණන් වහන්සේ ලුම්බිණි පින්බිමෙහි ජන්ම ලාභය ලැබූ බව දිව්‍ය සමුහයාගෙන් දැනගත් අසිත තවුසා (කාලදේවල), ළදරු කුමරුන් දැකබලා ගනු පිණිස කපිලවස්තු රාජ මාලිගයට පැමිණියේය.²¹ සාර්ථක ලක්ෂණ ශාස්ත්‍රයෙහි මෙන්ම වේද මන්ත්‍රයන්හි ද කෙළපැමිණි මෙම තවුස්තුමා ළදරු කුමරාගේ ලක්ෂණ පිරික්සා බලා මහත් හක්තියෙන් යුතුව මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය:²²

“මෙම කුමාරයා අසමසම වන්නේය; සමස්ත ද්විපාදයන් (මිනිසුන්) අතරින් ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේය. මේ කුමරු මතු දිනෙක අභිචාර්යයෙන්ම අනුත්තර වූ සම්බෝධිය (ලොවුතුරා බුදුබව) සාක්ෂාත් කරගන්නේය.”

බෞද්ධ සම්ප්‍රදායෙහි සඳහන් වන්නේ අසිත තවුසාගේ මෙම අසිරිමත් අනාවැකිය සිතේ ධාරණය කරගත් සුද්ධෝදන රජතුමා, කුමරු වයසින් මුහුකුරා යද්දී සියලු ලෞකික රජ සැප ලබා දෙමින් ඔහුව ගිහි ජීවිතය තුළම රඳවා තබා ගැනීමට උපරිම අයුරින් කටයුතු කළ බවයි.²³

7.2: වජ්‍රමහල් උත්සව දිනයේදී කුමරු ප්‍රථම ධ්‍යානය ස්පර්ශ කිරීම

ඓතිහාසික වාර්තාවල දැක්වෙන පරිදි, එක්තරා රාජකීය වජ්‍ර මහල් (සීසැමේ) උත්සව දිනයකදී, සත් හැවිරිදි වියේ පසු වූ සිදුහත් කුමරු දඹ ගසක් සෙවණෙහි නිසලව වැඩහිඳිමින් බවුන් වඩා ප්‍රථම ධ්‍යාන සුවය අත්පත් කරගත්තේය.²⁴ ත්‍රිපිටක මූලාශ්‍රයන් ද මෙම අසිරිමත් සිදුවීම මනාව තහවුරු කරයි. ළමා අවධියේදී තමන් ලැබූ මෙම ප්‍රථම ධ්‍යාන අත්දැකීම පසුකාලීනව සිහිපත් කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ, සය වසරක් මුළුල්ලේ දුෂ්කර ක්‍රියා (තපස් ව්‍රත) කළ සමයේදී ඒවායේ නිසරු බව අවබෝධ කරගැනීමටත්, සම්බෝධිය සාක්ෂාත් කරගැනීම පිණිස මහෝපකාරී වූ 'මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව' (මැද පිළිවෙත) සොයා ගැනීමටත් මෙම ළමා අවධියේ සමාධි සුවය මූලික පදනම වූ බවයි.²⁵

අසිත තවුසා ළදරු කුමරුගේ උතුම් ලක්ෂණ පිරික්සීම

(ඡායාරූප හිමිකම 26)

7.3 -සිදුහත් කුමරුගේ අපරිමිත දයාව සහ ප්‍රඥාවන්තබව

බෞද්ධ සාහිත්‍යය තුළ ඉතා විචිත්‍රවත් ලෙස විස්තර කර ඇති මතු සඳහන් සිදුවීම්, සිදුහත් කුමරුගේ හදවත තුළ පැවති අපරිමිත කරුණාව, නිහතමානී බව, ධෛර්යය මෙන්ම ප්‍රඥාවන්තභාවය ද මනාව ඉස්මතු කර දක්වයි: 27

එක් අවස්ථාවක දේවදත්ත කුමරුගේ ඊතල පහරින් බරපතළ ලෙස තුවාල ලබා අහසින් වැටුණු හංසයකු සිදුහත් කුමරා විසින් අතිශය කරුණාවෙන් යුතුව සුවපත් කරන ලදී. එහිදී එම හංසයා තමාගේ විදීමෙන් බිම හෙළුණු බැවින් සතා තමාට අයිති යැයි පවසමින්, සිදුහත් කුමරු බිය ගන්වා හංසයාව පැහැර ගැනීමට දේවදත්ත කුමරු උත්සාහ කළේය. නමුදු නිහතමානී මෙන්ම මහා නුවණැති අප බෝසත් කුමරු, දේවදත්ත කුමරු සමඟ කලහ නොකර, සාධාරණ තීන්දුවක් ලබාගැනීම පිණිස රාජකීය ධර්මාසනය (රාජ නීතිධරයන්) හමුවට කරුණු ඉදිරිපත් කළේය. එහිදී රාජකීය නීති විනිශ්චය සභාව විසින් ස්වකීය ඓතිහාසික තීන්දුව මෙසේ ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී:

“ලෝකයෙහි යම් ජීවිතයක් අයිති වන්නේ එම ජීවිතය රැකබලා ගන්නා සහ ආරක්ෂා කරන්නාට මිස, එම ජීවිතය නැසීමට හෝ හානි කිරීමට තැත් කරන්නාට නොවේ.”

දඹගස් සෙවනේ සත් අවුරුදු සිදුහත් කුමරු බවුන් වැඩීම

මෙම සුවිශේෂ සිදුවීම සිදුහත් කුමරු තුළ බාල වියේ සිටම සහජයෙන්ම පිහිටා තිබූ අනුකම්පාව, සියලු ජීවීන් කෙරෙහි දැක්වූ දයාව සහ අවිනිංසාව පිළිබඳ මූලික බෞද්ධ දර්ශනය ලෝකයාට විදහා දක්වයි. පසුකාලීනව දේවදත්ත තෙරුන් බුදුරජාණන් වහන්සේට එරෙහිව වෛරීව කටයුතු කිරීමට, බාල වයසේදී සිදු වූ මෙම සිදුවීම ද එක් ප්‍රධාන හේතුවක් වූ බව බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය විශ්වාස කරයි.

සිද්ධත් කුමරු තුවාලවූ හංසයාට අභය දීම

(ජායාරූප හිමිකම 28)

8:යොවුන්විය සහ රාජකීය අධ්‍යාපනය

ත්‍රිපිටකයෙහි මේ පිළිබඳව දීර්ඝ විස්තර ඇතුළත් නොවන මුත්, ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායයන් පෙන්වා දෙන්නේ සිද්ධත් කුමරු පුරාණ තක්ෂිලා විද්‍යාලයේ ප්‍රකට ආචාර්යවරුන් (ඇදුරන්) යටතේ රාජකුමාරයකුට සුදුසු අටළොස් මහා විද්‍යාවන් ඇතුළු උසස් අධ්‍යාපනය නිම කළ බවයි. ²⁹ රාජ්‍ය පාලනය, නීති ශාස්ත්‍රය, යුධ කලාව සහ එවකට පැවති සමාජ දේශපාලන ක්‍රමය යන සෑම විෂය පථයක් පිළිබඳවම බුදුරජාණන් වහන්සේට මනා ප්‍රායෝගික

පළපුරුද්දක් සහ පාඨල ඥානයක් තිබූ බව උන්වහන්සේගේ පසුකාලීන දේශනාවලින් මනාව පැහැදිලි වේ.

කපිලවස්තු නුවර දී සිදුවූ සිද්ධහත් කුමරු හා යශෝධරා කුමරියගේ විවාහ මංගල්යය

9: සිද්ධහත් කුමරුගේ රාජකීය විවාහ මංගල්යය

ඓතිහාසික බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයන්ට අනුව සිද්ධහත් කුමාරයාණන් වයස අවුරුදු දහසය වැනි යොවුන් වියේදී, අතිශය රුපශ්‍රීයෙන් අග්‍ර වූ ද, නුවණැති වූ ද යශෝධරා කුමරිය (හද්දකච්චානා) සමඟ විවාහ පත් විය. ³⁰ තමන් වහන්සේගේ ගිහි ජීවිතය පිළිබඳව පසුකාලීනව බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මෙම සූත්‍ර පාඨයෙන් ද ඒ බව සනාථ වේ:

“හද්දකව්වානා (යසෝධරා) මගේ අඟ මෙහෙසිය වූවාය.” 31

ථෙරී අපදාන පාලියට අනුව, යසෝධරා අරහත් මෙහෙණින් වහන්සේ ස්වකීය පිරිනිවීම (පරිනිබ්බානාය) පිණිස අවසර ලබාගැනීමට බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත වැඩම කළ අවස්ථාවේදී අතීතය ආවර්ජනය කරමින් මෙසේ වදාළාය:

“...මහා වීරයන් වහන්ස, ශාක්‍ය කුලයෙහි උත්පත්තිය ලැබූ මම යසෝධරා වෙමි. ඔබ වහන්සේ ගිහිගෙයි වැඩසිටි සමයෙහි මම ඔබගේ ප්‍රිය බිරිඳ (භාර්යාව) වීම...” 32

එසේම විනය පිටකයේ මහාවග්ග පාලියට අනුව, එක් සමයක බුදුරජාණන් වහන්සේ බුදුබව ලබා ප්‍රථම වතාවට කපිලවස්තු රාජ මාලිගයට වැඩම කළ අවස්ථාවේදී, රාහුල මාතාව (යසෝධරා දේවිය) ඇත වඩින බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වමින් ළදරු රාහුල කුමරුට මෙසේ පැවසුවාය:

“රාහුල, බලන්න, එහි වැඩසිටින්නේ ඔබගේ පියාණන් වහන්සේය.” 33

ත්‍රිපිටක විස්තරයන්ට අනුව යසෝධරාව පසුකාලීනව මහා අභිඤ්ඤාලාභී (විශේෂ සාද්ධිබල සහ ප්‍රඥා සහිත) රහත් මෙහෙණින් වහන්සේ නමක වෙමින්, බුදු සසුනේ අග්‍ර ශ්‍රාවිකා ස්ථානයක් ද හිමි කරගත්තාය. 34 පාලි ත්‍රිපිටකයේ “යසෝධරා” යන නාමය සෘජුවම සඳහන් වන්නේ ඉතා කලාතුරකිනි. එතුමියව බොහෝ විට හඳුන්වා ඇත්තේ ‘හද්දකව්වානා’ හෝ ‘රාහුලමාතා’ යන නාමයන්ගෙනි. එහෙත් ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායයන් සියල්ලම එකඟ වන්නේ සිදුහත් කුමරුගේ ගිහිකල බිරිඳ මෙම නම් සියල්ලෙන්ම හඳුන්වා ඇති බවයි. යසෝධරා කුමරියගේ අති මහා රූපශ්‍රී විලාසය නිසා ඇතැම් සම්ප්‍රදායන් ඇයව ‘බිම්බාදේවී’ ලෙසින් ද හඳුන්වයි. ශ්‍රී ලාංකීය සහ තායි බෞද්ධ සම්ප්‍රදායන් තුළ වඩාත් ජනප්‍රියව භාවිත වන්නේ “යසෝධරා” යන නාමයයි. ඉහත අප දැක්වූ සිදුහත් කුමරුගේ පෙළපතට අනුව ඇය සුද්ධෝදන රජතුමාගේ සහෝදරිය වූ අමිතා දේවියගේ (සහ සුප්‍රබුද්ධ රජුගේ) දියණිය වූවාය.

සිද්ධහත් කුමරුගේ සුඛෝපභෝගී ගිහි ජීවිතය

10: සිද්ධහත් කුමරුගේ සුඛෝපභෝගී ගිහි ජීවිතය

පසුකාලීනව, තමන් වහන්සේ ගිහිගෙයි ගත කළ අසිරිමත් මෙන්ම සැපවත් ජීවිතයේ ස්වභාවය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ ස්වකීය මුඛ පද්මයෙන්ම මෙසේ විදාළ සේක:

“...මගේ පිය රජුගේ මාලිගයෙහි මම අතිශය සුවඳර මෙන්ම සුඛෝපභෝගී ජීවිතයක් ගත කළෙමි. නිලුපුල්, හෙළ පියුම් සහ රත් පියුම්වලින් නිරන්තරයෙන් සැරසුණු මනරම් පොකුණු මා වෙනුවෙන්ම නිර්මාණය කර තිබිණි. මම හැමවිටම වටිනා සිනිඳු කසි සළ (කසි රටින් ගෙන්වූ වස්ත්‍ර) පමණක්ම දැරුවෙමි. එසේම තුන්

සෘතුවට (හේමන්ත, ගිම්හාන, වස්සාන) සුවපහසුවෙන් වාසය කිරීම පිණිස මට රමා, සුරමා, සුභ ලෙසින් මාලිගා (ප්‍රාසාද) තුනක් විය. වස්සාන (වැසි) කාලයේදී මම සිව්මසක් මුළුල්ලේ, පුරුෂයන්ගෙන් තොර, ළදුන්ගෙන් (මානවිකාවන්ගෙන්) පමණක් සමන්විත වූ සංගීත හා නර්තන කණ්ඩායම් නරඹමින්, මාලිගයෙන් පහතට නොබැස විනෝදයෙන් කල් ගත කළෙමි.”³⁵

එවැනි උත්කෘෂ්ට රාජකීය සැප සම්පත් මධ්‍යයේ වුවද, සසර දුක පිළිබඳ ගැඹුරු විමසීම සහ වින්තන අවබෝධය කුමරුගේ සිත තුළ වර්ධනය වූ ආකාරය, උන්වහන්සේ තරුණ වියේදීම ඒ සියලු රජසැප අපයම් ලූ කෙළ පිඩක් සේ සලකා හැර දැමීමෙන් මනාව පසක් වේ.

අනන්ත සංසාරය පුරාවට පාරමිතා ධර්මයන් ප්‍රගුණ කිරීමෙන් ලත් ආධ්‍යාත්මික ශක්තිය, කුමරුගේ ප්‍රඥාව ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අවදි කරවීමට සමත් විය. අවසානයේදී, සියලු ලෝකික සැප සම්පත්වලින් පිරිපුන් යොවුන් වියේදීම, ඒ අස්ථිර සැපය අතහැර සදාතනික සත්‍යය (නිවන) සෙවීම පිණිස අදිටන් කරගැනීමෙන් ඒ බව මනාව පැහැදිලි වේ.

11: බුදුන් වහන්සේ හා ශාක්‍ය වංශිකයන් අතර පැවති සබඳතාව

පළමු පරිච්ඡේදයේ දී සිදුහත් කුමාරයාණන් ශාක්‍ය වංශයේ රාජකීය කුමරකු ලෙස ලුම්බිණි උයනේදී ජන්ම ලාභය ලැබූ ආකාරය විස්තර කෙරිණි. එබැවින්, බුදුරජාණන් වහන්සේ සහ ශාක්‍යයන් අතර පැවති ඓතිහාසික සබඳතාව පිළිබඳව කෙටි එහෙත් හරවත් විස්තරයක් මෙහිදී ඉදිරිපත් කිරීම වඩාත් උචිත යැයි හැඟේ.

බෞද්ධ ඉතිහාසයේ සහ ඓතිහාසික සම්ප්‍රදායේ මූලිකම අංගයක් වන්නේ සිද්ධාර්ථ ගෞතම කුමරු ශාක්‍ය (ක්ෂත්‍රිය / කැත්) වංශයෙහි උත්පත්තිය ලැබූ බවයි. ඓතිහාසික සාක්ෂි පෙන්වා දෙන්නේ ශාක්‍ය වංශය යනු රණගුරු පෙළපතක් මෙන්ම ශ්‍රේෂ්ඨ රාජ්‍ය පාලකයන් පිරිසක් වූ බවයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ මගධයේ රජකම් කළ බිම්බිසාර මහරජු සහ කෝසල රාජ්‍යයේ පසේනදී කෝසල මහරජු වැනි මහා බලවතුන් ද මෙම ක්ෂත්‍රිය කුලයටම අයත් වූවෝ වෙති.

දීඝ නිකායේ මහාඅපදාන සූත්‍රයෙහි ඒ බව මෙසේ දක්වා ඇත: ³⁶

“...මහණෙනි, මේ හදු කල්පයෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වූ සේක. උන්වහන්සේ ගෝතම ගෝත්‍රයට අයත්, ක්ෂත්‍රිය වංශයෙහි උත්පත්තිය ලැබූ සේක...”

ත්‍රිපිටක මූලාශ්‍ර පුරාවටම බුදුරජාණන් වහන්සේව එවක දඹදිව අතිශය ගෞරවයට පාත්‍ර වූ ශාක්‍ය වංශයේ ශ්‍රේෂ්ඨතම සාමාජිකයා ලෙස පිළිගෙන තිබේ. එම උදාර කුලපරම්පරාව නිසාම උන්වහන්සේව ලෝකයා විසින් “ශාක්‍යමුණි” (ශාක්‍ය වංශයේ පහළ වූ මුනිවරයා/සාමිවරයා) යන අන්වර්ථ නාමයෙන් ද හඳුන්වනු ලැබූහ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ සහ ශාක්‍යයන් අතර පැවති අන්‍යෝන්‍ය ගෞරවය හා ප්‍රබල ආත්මීය බැඳීම, දීඝ නිකායේ මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ එන මෙම පාඨයෙන් මනාව පැහැදිලි වේ. බුදුන් වහන්සේ කුසිනාරා නුවරදී පිරිනිවන් පෑ වදාළ පසු, කපිලවස්තු පුරයේ ශාක්‍යයන් උන්වහන්සේගේ ශාරීරික ධාතූන් වහන්සේලාගෙන් කොටසක් ඉල්ලා සිටියේ මෙසේය:

“භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අපගේ ශ්‍රේෂ්ඨතම ඥාතිවරයාණන් වන්නාහ. එබැවින් උන්වහන්සේගේ ශාරීරික ධාතූන් වහන්සේලාගෙන් කොටසක් ලැබීමට අපි ද සර්වප්‍රකාරයෙන්ම සුදුස්සෝ වන්නෙමු.”

19නි සියවසේ උතුරු ඉන්දියාවේ පිෂ්රාවා ප්‍රදේශයේ දී මතු වූ බුදුන් වහන්සේගේ ධාතු අන්තර්ගත කරඬුවේ මතුපිට ඇති සටහනට අනුව ශාක්‍යයන් සහ බුදුන් වහන්සේ අතර පැවති සම්බන්ධය තවදුරටත් පැහැදිලිවේ.

“භාග්‍යවත් වූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මෙම සර්වඥ ධාතු නිධානය (ධාතු කරඬුව), ශාක්‍ය වංශික සුකිති (සුකීර්ති) සභෝදරයන් විසින් ඔවුන්ගේ සභෝදරියන්, පුත්‍රයන් සහ භාර්යාවන් ද ඇතුළත්ව කරන ලද පූජාවකි”³⁷

පුරාණ බෞද්ධ සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයන් වන ක්‍රි.ව. 1 වන සියවසට අයත් අශ්වමේෂයන්ගේ ‘බුද්ධවර්තය’, ක්‍රි.ව. 3 වන සියවසේ ‘ලලිතවිස්තරය’, ක්‍රි.ව. 3-4 සියවස්වලට අයත් ‘මහාවස්තු’ ග්‍රන්ථය මෙන්ම ක්‍රි.ව. 5 වන

සියවසේ ථේරවාද අටුවාවකට අයත් ‘නිදානකථාව’ ද බුදුරජාණන් වහන්සේගේ රාජකීය පරම්පරාව ශාක්‍ය වංශය බවත්, ඔවුන්ගේ අගනුවර ඓතිහාසික කපිලවස්තු පුරය බවත් ඒකමතිකව විස්තර කරයි.

ඉහත දක්වා ඇති සිතියම, සූත්‍ර දේශනා සහ ඓතිහාසික සාක්ෂි අනුව බලන කල, පුරාණ දඹදිව මධ්‍යප්‍රදේශයේ, ශාක්‍ය ජනපදය හිමාල කඳු වැටිය පාමුල පිහිටි බව පෙනේ. කපිලවස්තු නුවර එහි ප්‍රධාන අගනගරය විය. එවකට පැවති මහා කෝසල රාජ්‍යයේ අධිපතිත්වයට යටත්ව තිබුණද, ශාක්‍යයන් ස්වකීය පාලනය සඳහා ක්‍රියාත්මක කළේ රජවරුන් සහ ප්‍රධානීන් කිහිපදෙනෙකු අතර බලය බෙදාගන්නා ලද ශ්‍රේෂ්ඨ 'ජනරජ' (Oligarchic Republic) පාලන ක්‍රමයකි. ³⁸

දීඝ නිකායේ අම්බට්ඨ සූත්‍රයට අනුව, ශාක්‍යයන්ගේ ප්‍රභවය ඔක්කාක නම් පුරාණ මහරජුගේ සූරිය වංශයෙන් ආරම්භ වූ බව සඳහන් වේ.

ඔක්කාක රජුගේ පුත්‍රයන්, ඔවුන්ගේ සුලුමවු රජ බිසවගේ බලපෑම නිසා රාජ්‍යයෙන් පිටම කරනු ලැබූව නිමාල වනාන්තරයට ගොස් “ශාක” වෘක්ෂයන්ගෙන් ගහණ වනයක් අසල ජීවත්වූහ. පසුකල රාජ පුරුෂයන් වෙතින් කුමරුන් යහපත් ලෙසින් ජීවත්වන බව, ඔවුන්ගේ අසිරිමත් ශක්තිය, වීරිය සහ කුල පාරිශුද්ධත්වය ඇසූ ඔක්කාක පිය රජතුමා මහත් සතුටට පත්ව මෙසේ ප්‍රකාශ කළ බව අම්බට්ඨ සූත්‍රයේ සඳහන් වේ: ³⁹

**“අසිරිමත්ය! ඒ කුමාරවරු සැබවින්ම ශාකායෝය
(හැකියාවන්ගෙන් පිරි ශක්තිමත් අය වෙති)! ඒ කුමාරවරු මහා
ශාකායෝමය!”**

එතැන් පටන් එම රාජකීය පෙළපත “ශාකා” යන නාමයෙන් ලෝකප්‍රකට විය. මේ අනුව පෙනී යන්නේ ශාකායන් යනු දැඩි අධිෂ්ඨානය, අසදාශ ශක්තිය සහ ප්‍රඥාවන්ත භාවයෙන් හෙබි උදාර පෙළපතක් වූ බවයි. පසුකාලීනව බුදුරජාණන් වහන්සේ ද ශාකායන්ගේ බල මහිමය පිළිබඳව මෙසේ වදාළ සේක: ⁴⁰

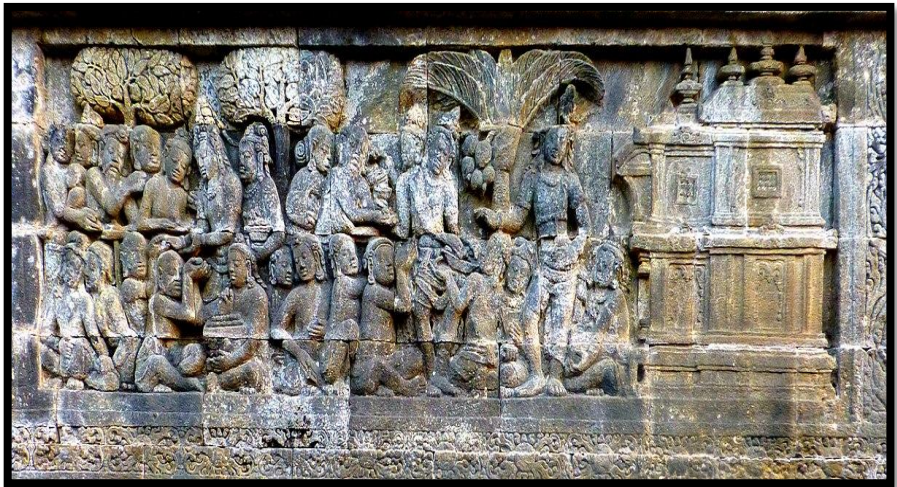
**“ලෝකයෙහි ගෝත්‍ර පරම්පරාවන් සලකන ජනතාව අතර, ක්ෂත්‍රිය
වංශයම ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේය.”**

(බත්තියො සෙට්ඨො ජනෙනස්මිං යෙ ගොත්තපට්ඨාරිනො).

අංගුත්තර නිකායේ එන මේ සූත්‍ර පාඨයේ ද බුදුන් වහන්සේ ශාකායන්ගේ උදාර බව මෙසේ පෙන්වා ඇත”

**“ක්ෂත්‍රියයන්ගේ අභිප්‍රාය වන්නේ බලය හා පාලනයයි; ඔවුන්ගේ
පරමාර්ථය ප්‍රඥාව සොයායාමයි; ඔවුන්ගේ පිහිට හා අධිෂ්ඨානය
ස්වකීය ශක්තියයි.” ⁴¹**

ශාකායන් වීර ගුණාංගවලින් මෙන්ම අතිශය ත්‍යාගශීලී බවින් ද ලෝක ප්‍රසිද්ධ වූහ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයට මහත් සේ උපකාර කළ මහානාම ශාකායන් සහ සීවලී මහ රහතන් වහන්සේගේ මැණියන් වූ සුප්පාවාසා කෝලිය රාජදේවිය වැනි උතුම් දායක දායිකාවන් ඊට සජීවී සාක්ෂි සපයයි. ⁴²

ශාක්‍යයන් පූජක පක්ෂයට මෙන්ම දුගී මගී යාවකයන්ටද අහාර පාන සහ
වෙනත් වස්තු වලින් නිතර සංග්‍රහ කලහ

(ඡායාරූප හිමිකම 43)

12: කපිලවස්තු මහා නගරය

බෞද්ධ ඓතිහාසික සම්ප්‍රදාය මෙන්ම සූත්‍ර පිටක දේශනා ද ඒකමතිකව පෙන්වා දෙන්නේ කපිලවස්තු පුරය ශාක්‍යයන්ගේ ප්‍රධාන අගනගරය වූ බවයි. ඔක්කාක මහ රජතුමාගේ රාජකුමාරවරුන් සහ කුමරියන් ස්වකීය දේශයෙන් නික්ම හිමාල වනාන්තරයේ වාසය කළ සමයේ, එවකට එහි අසපුවක වැඩසිටි "කපිල" නම් මහා සෘෂිවරයා ඔවුන්ට අවශ්‍ය රැකවරණය සහ මහපෙන්වීම ලබා දී ඇත.

පසුකාලීනව එම කුමාරවරුන් ශාක්‍ය ජනපදයට ආපසු පැමිණ එහි මනරම් නගරයක් ගොඩනංවා, තමන්ට උපකාර කළ එම ඉසිවරයාට උපහාර දැක්වීම පිණිස එය 'කපිලවස්තු නුවර' (කපිල සෘෂිවරයාගේ වාස්තුව හෙවත් නිවස පිහිටි භූමිය) ලෙසින් නම් කරන ලදී.⁴⁴ සිද්ධාර්ථ ගෞතම කුමාරයාණන් ස්වකීය අභිනිෂ්ක්‍රමණය තෙක් වයස අවුරුදු 29ක් වනතුරු අතිශය සුබෝපහෝගී ගිහි ජීවිතය ගත කළේ ද එම ඓතිහාසික පුරවරයේය.

පුරාණ කපිලවස්තු නුවර

කපිලවස්තුව ශාක්‍යයන්ගේ අගනුවර බව සූත්‍ර පිටකයේ බොහෝ ස්ථානවල අවධාරණය කර ඇත. එක් සමයක බුදුරජාණන් වහන්සේ අම්බට්ඨ නම් බ්‍රාහ්මණ මාණවකයා අමතා මෙසේ වදාළ සේක:

“අම්බට්ඨ, මේ කපිලවස්තු පුරය වනාහි ශාක්‍යයන්ගේම නිවාසයයි; ඔවුන්ගේම අගනගරයයි.” ⁴⁵

තවද, බුදුරජාණන් වහන්සේ ශාක්‍යයන්ගේ කපිලවස්තු නුවර අසල පිහිටි මහා වනයේ (මහාවන සේනාසනයේ) වැඩසිටින සමයක, දසදහසක් ලෝක ධාතුවලින් පැමිණි මහා දේව සමාගම උත්වහන්සේ බැහැදැකීමට පැමිණි ආකාරය ද සූත්‍රපිටකයේ සඳහන් වේ. ⁴⁶ මජ්ඣිම නිකායේ එන චූළදුක්ඛක්ඛන්ධ සූත්‍රය, මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය, සේඛ සූත්‍රය සහ තවත් සූත්‍ර රාශියකම කපිලවස්තුව ශාක්‍ය රාජ්‍යයේ අගනුවර ලෙස පැහැදිලිව දක්වා ඇත.

ශාක්‍ය වංශයේ ප්‍රමුඛ නායකයකු වූ මහානාම ශාක්‍යයන් දිනක් මහා නගරයේ කාර්යබහුලත්වය බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරියේ මෙසේ විස්තර කළේය:

“ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ කපිලවස්තු පුරය වනාහි අතිශය ධනවත්, සශ්‍රීක මෙන්ම සමෘද්ධිමත් මහා නගරයකි. මෙහි මංමාවත් නිරන්තරයෙන්ම ජනතාවගෙන් සහ වාහනවලින් තදබඳ වී පවතී. ඇතුන්, අශ්වයන්, රථ, කරත්ත මෙන්ම මහා ජනකායක් නිරන්තරයෙන්ම නගරය පුරා සංචාරය කරති...” 47

එම ඓතිහාසික ප්‍රකාශය පුරාණ කපිලවස්තු නගරයේ පැවති සමෘද්ධිමත් මෙන්ම කාර්යබහුල වාතාවරණය පිළිබඳ විචිත්‍රවත් සිතුවමක් අපගේ මනස තුළ මවාලීමට සමත්වේ.

අපගේ ගෝතම බුදුන් වහන්සේ, සම්බෝධිය ලැබීමට පෙර 29 වසරක් ගිහි ජීවිතය ගතකළ කපිලවස්තු නුවර ත්‍රිපිටක විස්තර සහ සම්ප්‍රදායට අනුව පුරාණ දඹදිව මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ පිහිටි බව ඉහත දැක්වූ විස්තර අනුව පැහැදිලි වේ. එහෙත් නූතන කාලයේ උතුරු ඉන්දියාවේ සහ නේපාලයේ සිදුකළ පුරාවිද්‍යා කැණීම් පාදක කරගනිමින් කපිලවස්තුවට පිහිටි ස්ථානය පිළිබඳ මත 2ක් ඉදිරි පත්වී ඇත.

1. නේපාලයේ ලුම්බිණියට නොදුරින් පිහිටි තිලොරකොට (Tilaurakot) පුරාණ කපිලවස්තු පුරයයි නේපාලයේ පිළිගැනීමය.

2. ඉන්දියාවේ උත්තර ප්‍රදේශයේ, ලුම්බිණි පූජනීය භූමියට ආසන්නව පිහිටි පිප්‍රාහවා (Piprahwa) කපිලවස්තු පුරය ලෙසින් ඉන්දියාව සලකයි.

එම විවාදයට තුඩුදුන් ඓතිහාසික හා පුරාවිද්‍යාත්මක තොරතුරු මිළහ කාණ්ඩයේ දී (4) විස්තරාත්මකව සාකච්ඡා කිරීමට නියමිතය.

ඉතිහාසයේ වැලිතලාවන් තුළ නිශ්චිත දේශසීමා මැකී ගියද, ලෝකවාසී බොදු බැතිමතුන්ගේ සිත් තුළ කපිලවස්තු පුරවරය සඳා ජීවමාන බව පෙන්වා දෙන ප්‍රබලතම සාධකය නම්, බුදුරාජාණන්වහන්සේගේ උතුම් පාද ස්පර්ශය ලැබූ එම පූජනීය භූමිය වන්දනාමාන කිරීම සඳහා අද දක්වාම අසංඛ්‍යාත වන්දනාකරුවන් පිරිසක් මෙම ස්ථාන ද්විත්වයටම (නේපාලයේ තිලොරකොට සහ ඉන්දියාවේ පිප්‍රාහවා වෙත) පැමිණීමය.

මෙහිදී ධර්ම ගවේෂකයන් ලෙස අපගේ ස්ථාවරය විය යුත්තේ, අනවශ්‍ය මතවාදී වාදවිවාදයන්ගෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම බැහැරව, එම පූජනීය ස්ථානවලින් මතු වූ ප්‍රබල පුරාවිද්‍යාත්මක සාක්ෂි පාදක කරගනිමින්,

වර්තමාන තිලෝරකොට් සහ පිප්පුභාවා යන ස්ථාන දෙකම එදා මහා ශාක්‍ය රාජධානියට අයත්ව තිබූ සමස්ත කපිලවස්තු භූමි භාගයට ඇතුළත් වූ කොටස් බව කෘතඥ පූර්වකව පිළිගැනීමයි.

ඉහළ පිංකුරය: තිලෝරකොට් පූජනීය භූමිය, පහළ පිංකුරය: පිප්පුභාවා ස්තූපය. බුදුන්වහන්සේගේ උතුම් පාද ස්පර්ශය ලැබූ මේ උතුම් ස්ථාන වැද පුදා ගැනීමට අද දිනද වන්දනාකරුවන් ලෝකයේ නන් දෙසින් පැමිණේ

සීමා මැකෙන තැන - භක්තිය එක්වන තැන-
භෞතික සීමාවන්ගෙන් ඔබ්බට ගිය
කපිලවස්තුව

නිල්වත් හිමාල පව්වේ,
පා සිපගත් නුවර කපිලවස්තුවේ,
ශාක්‍යමුනි ගෝතම බුදුහිමිගේ
පියවර පහසින් උතුම්ව ඇත්තේ.

සීමා මැකී කාලය ගෙවුනද,
රජදහන් වැලිතලාවේ සැහවුණද,
එකම නම දරන උතුම් බිම් දෙකකි—
දෙතැනම උතුම් පූජනීය බිමකි.

බැතිමතුනි, තුට්ත් මෙහි එන ඔබට
දහම පෙන්වයි එකම මග.
ශාක්‍යමුනි පිය තැබූ මේ බිමේ,
සෙනෙහසින් නමන්න හිස ඔබේ.

සීමා කළද මේ උතුම් බිම,
අප දහමට සීමා නොමැත.
බැතියෙන් පිරුණු හදවතින්,
පිය තබන්න අප බුදුන් පෙන්වූ මගේ.

3 වන කාණ්ඩය මෙතැනින් අවසන්වේ. 4 න කාණ්ඩය “පුරාණ කපිලවස්තු පුරවරය සොයා යාම: තිලෝරාකොට් සහ පිප්පරාවා පුරාවිද්‍යාත්මක සාක්ෂි” ලෙසින් ප්‍රකශ කිරීමට නියමිතය.

තෙවන කාණ්ඩය : අවසාන සටහන්

¹ “කුමරු ඉපදී පස්වන දිනයේදී නම් තැබීමේ මංගල්‍ය සිදුවිය...”: බලන්න: “බුදුන් වහල දහම” :පුජ්‍ය නාරද තෙර 2) *Chapter 1: Naming Ceremonies: The Great Chronicles of Buddhas by Venerable Mingun Sayadaw.*

² බුජ.ත්‍රි: බුද්දක නිකාය, බුද්ධවංශපාළි - 25. ගෝතම බුද්ධවංශය.

³ නිදානකථා (5 වන සියවසේ පෙරවාද සම්ප්‍රදාය), ලලිතවිස්තර සූත්‍රය (3 වන සියවසේ මහායාන/සර්වාස්තිවාද) සහ බුද්ධචරිතය වැනි චරිතාපදාන වාර්තාවල බුදුන් වහන්සේගේ දෙමාපියන් ගේ ගුණ වර්ණනා කර ඇත. බලන්න: *The Great Chronicles of Buddhas by Venerable Mingun Sayadaw.*

⁴ බුජ.ත්‍රි: දීඝ.නි: මහාඅපදාන සූත්‍රය.

⁵ බුජ.ත්‍රි:බු.නි: බුද්ධවංශපාළි:25 ගෝතම බුද්ධවංශය.

⁶ බුජ.ත්‍රි:බු.නි: තේරගාථා: 10.1.1. කාච්ඤ්ඤි තේරගාථා.

⁷ බුජ.ත්‍රි:බු.නි:උදානපාළිය: 5.2 අප්පායුක සූත්‍රය. අපවත්වූ දේවිය, තුසිතයේ තරුණ දේවියෙක් ලෙස පහළවූහ.බුදුන්වහන්සේ සම්බෝධිය ලබා පසු කාලයේදී දෙව්ලොව ට වැඩ, එම දෙවියන්ට දහම් දෙසූහ, එම දහම් අසා ඒ දේවතාව සොනාපන්න වූහ. එම විස්තර පසු පරිච්ඡේද වල සඳහන්වේ. ම.නි: ආචාරියා අද්භූත සූත්‍රයේ ද එම කරුණ විස්තර කර ඇත.

⁸ බුජ.ත්‍රි:බු.නි:පෙරි අපදාන: 7: මහාපජාපති ගෝතමී අපදාන.

⁹ බුජ.ත්‍රි:ම.නි (3): 3.4.12 දක්ඛිණවිහංග සූත්‍රය.

¹⁰ බුජ.ත්‍රි:බු.නි:පෙරි අපදාන: 7: මහාපජාපති ගෝතමී අපදාන.

¹¹ මහා ප්‍රජාපති ගෝතමී තෙරණියගේ ශාසනික භික්ෂුණී ජීවිතය පිළිබඳ විස්තර මෙම ග්‍රන්ථයේ මූලික පරිච්ඡේදයන්හිදී සවිස්තරාත්මකව සාකච්ඡා කෙරේ. විස්තර පිණිස බලන්න අපගේ වෙබ් අඩවිය: [දහම් පද මාලාව](#)

¹² බුජ.ත්‍රි.අංගු.නි: (1) 1: 14: එතදග්ග පාළිය: මෙහි නන්ද තෙරුන් සහ නන්දා තෙරණිය බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අග්‍රගණ්‍ය ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන් ලෙස සම්මාන ලැබූ ආකාරය දක්වා ඇත. වැඩිදුර විස්තර පිණිස බලන්න අපගේ වෙබ්අඩවිය: [දහම් පද මාලාව](#)

¹³ බුජ.ත්‍රි: බු.නි: උදානපාළිය: 3.2 නන්ද සූත්‍රය.

¹⁴ බලන්න: බුජ.ත්‍රි: වි.පි: මහාවග්ග පාළි (1): 204 රාහුල කතා.

¹⁵ බුජ.ත්‍රි: අපදාන පාළිය (1) 13 නන්දතෙර අපදානය.

¹⁶ බුජ.ත්‍රි: අපදාන පාළිය (2-2) 25 නන්දා තේරි අපදානය.

¹⁷ වැඩිදුර විස්තර පිණිස බලන්න අපගේ වෙබ් අඩවිය: [දහම් පද මාලාව](#)

¹⁸ බලන්න: සංයු.නි: ලාභසන්කාර සංයුත්ත

¹⁹ පිංතුර මූලාශ්‍රය: <https://siriyasodaraseya.com/nanda-the-buddhas-half-sister/>

²⁰ විස්තර පිණිස බලන්න: “බුදුන් වදාළ දහම”: පූජ්‍ය නාරද තෙර.

²¹ උත්තම බුදු උපත - 1 කාණ්ඩයේ දී අසිත තවුසා පිලිබඳ විස්තර දක්වා ඇත.

²² බුජ.ත්‍රි: සුත්ත නිපාත: 3:11 නාලක සූත්‍රය.

²³ විස්තර පිණිස බලන්න: The Great Chronicles of Buddhas by Venerable Mingun Sayadaw.

²⁴ පුරාණ දඹදිව වජ්‍ර මහල් උත්සවය යනු සශ්‍රීකත්වය පතා රජවරුන් විසින්ම නගල ගෙන සිසෑම ආරම්භ කරන රාජකීය මංගල්‍යයකි. අටුවා වාර්තාවලට අනුව සිදුහත් කුමරු සත් හැවිරිදි වියේදී කපිලවස්තුවේ පැවති මෙම උත්සවයට සහභාගි විය. කුමරු දඹ ගසක් යට තනියම රඳවා සේවකයන් උත්සවය නැරඹීමට ගියහ. එහිදී පරිසරයේ තිබූ හුදකලා බව සහ පෙර ආත්ම භවයන්හි පුරුදු කරන ලද භාවනා සංස්කාරයන් හේතුවෙන් කුමරු නිතැතින්ම ආනාපානසති සමාධියට සම වැදී ප්‍රථම ධ්‍යාන සුවය ලැබීය. මෙම අසිරිය දුටු සුද්ධෝදන රජතුමා පැමිණ කුමරුට දොහොත් මුදුන් දී නමස්කාර කළේය. වැඩිදුර තොරතුරු සඳහා බලන්න:

<https://pitaka.lk/books/buddha-charithaya/4-8.html>

²⁵ බුජ.ත්‍රි: ම.නි (1): 1.4.6 මහාසව්වක සූත්‍රයෙහි, බුදුන් වහන්සේ මේ සිදුවීම විස්තර කර වදාළහ.

²⁶ කැළණි විහාර බිතුසිතුවම්- සෝලියස් මෙන්ඩිස් විත්‍ර ශිල්පියා ගේ සිතුවමක් මත ජනිත කල ප්‍රතිනිර්මාණයකි.

²⁷ විස්තර පිණිස බලන්න: <https://www.buddhanet.net/>

²⁸ ඡායාරූප: හිමිකම:

IAMBUDDHIST: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1278659594287965&set=a.478227184331214>

²⁹ බලන්න: The Great Chronicles of Buddhas by Venerable Mingun Sayadaw.

³⁰ බලන්න: “බුදුන් වදාළ දහම”: පූජ්‍ය නාරද තෙර සහ The Great Chronicles of Buddhas by Venrabale Mingun Sayadaw

³¹ පසුකාලීනව බුදුන් වහන්සේ එසේ වදාළහ:බලන්න: බුජ.ත්‍රි:බුද්ධවංශ වරියා පිටකය: 25: ගෝතම බුද්ධවංශ: 15.

³² යසෝධරා තෙරණිය එසේ පවසා ඇත, බලන්න: බුජ.ත්‍රි:අපදාන පාලි2: යශෝධරා අපදානය.

³³ බුජ.විසි: මහාවග්ග පාලි 1: රාහුල වන්ථු කථා.

³⁴ මෙනුම්ය මහා අභිඤා ලත් මෙහෙණියන් අතුරින් අග්‍ර ස්ථානය හෙබවුවාය. බලන්න: බුජ.ත්‍රි: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතද්ග්ග පාළිය.

³⁵ බුජ.ත්‍රි:අංගු.නි. (1) 3නිපාත: 1.4.9, (මේ සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ස්වකීය ගිහි සැප සම්පත්වල ස්වභාවය ඉතා පැහැදිලිව විස්තර කර ඇත).

³⁶ බුජ.ත්‍රි:දීඝ.නි (2) : 1 මහාපදාන සූත්‍රය.

³⁷ පිප්‍රඡවා හි බුද්ධ ධාතු සොයාගැනීම පිලිබඳ විස්තර මේ සංස්කරණයේ 4නි කාණ්ඩයේ දී සාකච්ඡා වේ.

³⁸ විස්තර පිණිස බලන්න: විකිපීඩියා

³⁹ බලන්න: බු.ජ.ත්‍රි:දීඝ.නි: 3 (අම්බට්ඨ සූත්‍රය)

⁴⁰ බුජ.ත්‍රි:සංයු.නි (2): 9: 1.11 (මහාකප්පින සූත්‍රය)

⁴¹ බුජ.ත්‍රි:අංගු.නි (4): 6 නිපාත:1.5.10 (බන්තිය සූත්‍රය)

⁴² මහානාම ශාක්‍යයා සහ සුජ්ජාචාසා දේවිය ප්‍රණීත ආහාර පාන පූජා කරන දායකයන් අතරින් අග්‍රස්ථානය ලැබූහ. බලන්න: බුජ.ත්‍රි: අංගු.නි: (1) -එක්තිපාත: 1.14. එතද්ග්ග පාළිය. මහානාම ශාක්‍යයන් යනු අනුරුද්ධ මහරහතන් වහන්සේගේ වැඩිමහල් සොහොයුරා වන අතර, සුජ්ජාචාසා දේවිය සීවලී මහරහතන් වහන්සේගේ මෑණියන්ය. පුරාණ සංස්කෘත මහායාන ග්‍රන්ථයක් වන ‘ලලිතවිස්තරය’ ද ශාක්‍යයන් අතීතය ත්‍යාගශීලී පෙළපතක් ලෙස වර්ණනා කරයි. විස්තර පිණිස බලන්න අපගේ වෙබ් අඩවිය : [දහම් පද මාලාව](#)

⁴³ මෙම මුර්තිය; ‘ලලිත විස්තරය’ යන පැරණි ග්‍රන්ථයට අනුව සකස් කර ඇත, අද දින ඉන්දුනීසියාවේ බොරෝබුදුර්- පැරණි නටබුන්. හි දී දැකිය හැකිය.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Borobudur_-_Lalitavistara_-_023_S,_The_Sakyans_give_gifts_to_the_Poor_%2811247555616%629.jpg

⁴⁴ මූලාශ්‍රය: Dictionary of Pāli Proper Names by G.P. Malalasekera

⁴⁵ දීඝ.නි: අම්බට්ඨ සූත්‍රය, මහාපදාන සූත්‍රයේ ද බුදුන් වහන්සේ කපිලවස්තුව, ශාක්‍යයන්ගේ අගනුවර යයි වදාරා ඇත.

⁴⁶ දීඝ.නි: මහසමය සූත්‍රය.

⁴⁷ බුජ.ත්‍රි:සංයු.නි (5-2) 11.3.1 මහානාම සූත්‍රය.

ලුමිබිණියේ සිට කුසිනාරාවට: සිදුහත් කුමරුන්ගේ ගිහි ජීවිතය (තෙවන කාණ්ඩය)

ලොව පහළ වූ අසිරිමත් මෙන්ම අසමසම ශාස්තෘන් වහන්සේ වන ගෞතම බුදුන් වහන්සේගේ උත්තම උපත පිළිබඳ පුවත මෙම සංස්කරණයේ පළමු කාණ්ඩයේ දී විස්තර කෙරිණි. දෙවන කාණ්ඩයේ දී, බුදුන් වහන්සේ පෙර දඹදිව ශාක්‍ය ජනපදයේ ලුමිබිණි ගම්මානයේ උපත ලැබූ බව ත්‍රිපිටකය, බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය, ඓතිහාසික හා පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍ර පාදක කරගනිමින් ඉදිරිපත් කරන ලදී.

මේ තෙවන කාණ්ඩය කැප කර ඇත්තේ, අපගේ ගෞතම බුදුන් වහන්සේ සිදුහත් කුමරු ලෙසින් වසර 29ක් කපිලවස්තු පුරයේ ගත කළ ජීවිතය පිළිබඳ සුවිශේෂී කරුණු විමර්ශනය කිරීම උදෙසා ය. සූත්‍ර දේශනා, ජනප්‍රිය බෞද්ධ කථා සහ ඓතිහාසික තොරතුරු මනාව ගලපමින් කතුවරයා විසින් සිදුහත් කුමරුගේ දෙමාපියන්, ළදරු වියේදීම මව අහිමි වීම සහ සුළු මව වූ මහා ප්‍රජාපති ගෝතමීයගේ අපමණ සෙනෙහස මැද හැදී වැඩුණු ආකාරය සරල මෙන්ම සුගම බසින් සිතුවම් කර ඇත. එසේම කුමරුගේ ආයත්න ඥාතීන්, ලාබාල වියේදී සිදු වූ අසිරිමත් සිදුවීම් වන අසිත තවුසාගේ අනාවැකිය, දඹගස් සෙවණේදී පළමු ධ්‍යානය ලැබීම සහ අපමණ දයාවෙන් යුතුව දේවදත්ත කුමරු හිංසාවට ලක් කළ අසරණ හංසයාට අහය දීම වැනි පුවත් මෙහි අලංකාර ලෙස ඇතුළත් වේ. තවද, බුදුරජාණන් වහන්සේ සහ ශාක්‍යවංශිකයන් අතර පැවති සුවිශේෂී සම්බන්ධතාවයන්, ශාක්‍යයන්ගේ රාජකීය අගනුවර වූ කපිලවස්තු පුරයේ ශ්‍රී විභූතියත් පායකයා හමුවේ තැබේ. අපගේ උත්තරීතර බුදුන් වහන්සේගේ සුන්දර ළමාවිය සහ යොවුන් විය පිළිබඳ මෙම ජීවිත කතාව කියවන ඔබගේ හදවත පහන් සංවේගයෙන් හා ශ්‍රද්ධාවෙන් පිරී යනු නියත ය.